

JOHN TAYLOR GATTO ȘI IMPERATIVUL SCHIMBĂRII
ÎN ȘCOALA AMERICANĂ

LUCIAN CONSTANTIN*

INTRODUCERE

John Taylor Gatto a fost profesor prin vocație. El s-a născut în 1935 și a murit în 2018, fiind un cunoscut profesor american și un pedagog practician. Pentru rodnicia lui activitate, a fost răsplătit cu numeroase premii, printre care cel de *Profesorul Anului din New York*, în 1991, an în care a și părăsit activitatea didactică. Principalele lui lucrări sunt *Arme de instrucție în masă*, *Cum suntem imbecilizați* și *Istoria ascunsă a educației americane*. După 1991, a ținut conferințe pe teme de educație și învățământ, primind și premiul *Alexis de Tocqueville*, pentru promovarea libertății în educație. Punctul de vedere exprimat de gânditorul american se bucură de o largă apreciere atât în S.U.A., cât și în Europa Apuseană, fapt dovedit de traducerea cărților sale în mai multe limbi, printre care franceză, germană, spaniolă, portugheză sau turcă, precum și de efervescența produsă de acest autor, foarte bine intenționat și convingător, în mediile interesate de locul învățământului în societate.

Concepția lui pedagogică a suferit mutații pe parcursul timpului. Fiind absolvent „a două universități de elită” (Gatto, 2016, p. 17), el era convins că tezele pedagogiei oficiale sunt științifice. Dar, sub presiunea practicii pedagogice și a amintirilor din Monongahela, localitatea de baștină a autorului, aflată în Pennsylvania, în apropiere de orașul Pittsburgh, concepția lui pedagogică s-a schimbat. El a ajuns la concluzia că obiectivele enunțate ale școlii publice americane nu își găsesc corespondent în realitatea concretă, că școala publică americană face mai mult rău decât bine, urmările nefiind tocmai plăcute pentru dezvoltarea și afirmarea firească a personalității copiilor, a devenirii lor ca oameni întregi ai societății și că, ceea ce este și mai grav, „școlile-monopol de stat sunt structural ireformabile” (Gatto, 2016, p. 20). Miturile lor de bază trebuie „expuse și abandonate” (Gatto, 2016, p. 20).

* PhD in Sociology, Nicolae Titulescu School, Călărași, e-mail: constantinlucien63@gmail.com.

Dar, cel mai grăitor aspect al concepției profesorului american este strălucita sa expunere referitoare la procesul social prin care învățământul public american s-a îndepărtat de funcția lui socială de bază, precum și identificarea forțelor sociale care au acționat în mod conștient și organizat în sensul acesta. Pornind de aici, el repune în discuție problema sociologică **a locului și a rolului sistemului de învățământ în cadrul sistemului social global**. Este problema la care vrem să schițăm un răspuns printr-o expunere critică a principalelor teze susținute de către J.T. Gatto.

În acest sens, vom prezenta caracteristicile școlii americane tradiționale, în concepția profesorului american, prefacerile pe care le-a cunoscut învățământul public din S.U.A. în ultimul veac, cum se prezintă astăzi școala americană și care sunt alternativele pe care le vede Gatto. În final, vom face considerații critice și vom formula o concluzie.

ȘCOALA AMERICANĂ TRADIȚIONALĂ

1. Școala tradițională corespundea naturii intrinseci a societății americane. Învățământul din S.U.A. din sec. al XIX-lea exprima mai bine felul de a fi al poporului, susține Gatto, fiind o întruchipare instituțională a principiilor democratice pe care s-a clădit societatea americană.

La temelia școlii americane tradiționale a stat ceea ce autorul numește „principiul congregațional” (Gatto, 2016, p. 103). El „a luat naștere odată cu prima biserică puritană din Salem, organizată în 1629, prin așa numita „Procedură Salem” (Gatto, 2016, p. 104). Esența procedurii rezidă în faptul că leadership-ul bisericii era stabilit prin voința credincioșilor, exprimată prin vot. Specialistul cu diplomă nu mai era *ipso facto* conducătorul congregației. Principiul congregațional putea să funcționeze eficient pentru că societatea era clădită pe valori puritane, dintre care cele mai însemnate erau cele ale simplității în viață și în practicarea cultului religios, precum și respectarea libertăților civile. Ele făceau din oamenii locului adevărate comunități. Legăturile sociale erau foarte puternice și stabile, orientate fiind către grupul social ca atare. Erau excluși cei al căror comportament contravenea valorilor asumate comunitar. Se motiva că sunt „oameni ale căror înclinații nu ni se potrivesc, a căror societate va fi vătămătoare pentru noi” (Gatto, 2016, p. 108).

Firească, principiul congregațional a fost transpus și în învățământ. Fiecare comunitate individuală își asuma un rol însemnat în organizarea specifică a școlii, după nevoile și caracteristicile locului. Erau dezbateri legate de probleme concrete și nu exista o centralizare și o supunere față de o autoritate din afara comunității. Ca expresie a organizării libere și democratice a societății americane, școlile erau conduse de consilii școlare populare independente. Membrii lor „erau modele de administratori, aleși democratic într-o republică” (Gatto, 2018, p. 49). Până la

sfârșitul secolului al XIX-lea, în S.U.A., numărul lor ajunsese la cam 135 000, arată J.T. Gatto. În America acelor vremuri, nu exista nici o legislație constrângătoare în domeniul educației, iar învățământul nu era obligatoriu și nici gratuit.

2. Școala tradițională din S.U.A. stătea în spatele geniului creativ al poporului american, susține Gatto, iar rezultatele școlii americane au fost foarte bune.

Calitatea oamenilor era deosebită. Americanii aveau caractere puternice, gândire ascuțită și o inventivitate pe măsură. Aveau respect de sine și încredere în propriile forțe. Dădeau dovadă de loialitate locală și de încredere în democrație. „Deprinderile locale, cunoașterea locală, dragostea locală și fidelitatea locală reprezentau ceea ce forjăria Congregaționismului din Noua Anglie făurea cel mai bine (...)” (Gatto, 2016, p. 110), scrie profesorul american, explicitându-și tezele.

Poporul american era educat. Orice criterii am avea în vedere, spune J.T. Gatto, America acelor vremuri era „excepțional de bine educată, un tărâm al libertății de exprimare agresive și al dezbaterii – dinamic întreprinzătoare, incredibil de ingenioasă și cât se poate de egalitară” (Gatto, 2018, p. 47). Privilegiile de clasă erau contestate și deseori depășite. Meritul personal făcea ca granițele dintre clasele sociale să fie fluide. „Americanii erau mai cultivați decât ar fi putut visa cineva” (Gatto, 2018, p. 47). Gradul de alfabetizare al populației „se apropia de maxim” (Gatto, 2018, p. 47). Americanii erau foarte buni la scris, citit, argumentare și la discursuri publice. Există studii – arată profesorul american – care „sugerează că gradul de alfabetizare pe timpul Revoluției Americane, cel puțin pentru cei de pe coasta de est, care nu erau sclavi, era aproape întreg” (Gatto, 2016, p. 35). Pentru a ilustra această teză, autorul american arată că lucrarea lui Thomas Paine, *Simțul comun*, s-a vândut în 600 000 de exemplare. „Călători străini, precum Tocqueville, au fost uluiți și impresionați de ceea ce putea să arate noua națiune în legătură cu talentul omului obișnuit – cu acele iscusințe pe care în mod tradițional Europa le înăbușea programatic în rândul claselor sociale inferioare” (Gatto, 2018, p. 47).

America „a șocat alte națiuni prin productivitatea genialității sale” (Gatto, 2016, p. 104). S.U.A. au izbutit să creeze, fără să constrângă, buni specialiști în toate domeniile de activitate, afirmă J.T. Gatto. Tiparele și modurile nesistemizate și neconstrângătoare ale școlii americane au făcut „ca întreaga națiune să se îndrepte către o putere și o bogăție fără pereche în istorie. Tinerii Americii au reacționat genial la această piață liberă, depășind cu mult în materie de inventivitate și comerț celelalte țări” (Gatto, 2018, p. 53).

PREFACERI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL AMERICAN

1. Schimbările din învățământul american nu sunt naturale, arată J.T. Gatto. El spune că schimbarea în rău a învățământului american nu este rezultatul unei nefericite dinamici sociale lăuntrice. Încă din 1840, scrie profesorul american, Orestes Brownson a început să denunțe un soi de „conspirație colosală a unor

oameni importanți care doreau să deturneze Constituția” (Gatto, 2018, p. 48), iar principala lor armă era instituția școlii forțate. Atunci, ca și acum, arată el, existau anumite grupuri „progresiste” interesate să facă schimbări însemnate în societate. Ele se constituiau într-un fel de „guvern invizibil” (Gatto, 2018, p. 30) care avea sub controlul său „toate evenimentele contemporane importante” (Gatto, 2018, p. 30), așa cum afirmase, în trecut, Benjamin Disraeli, prim-ministru al Marii Britanii. Preluând cuvintele rostite de primarul orașului New York, în 1922, J.T. Gatto susține că tentaculele unui „guvern nevăzut” înhățaseră școlile orașului „întocmai ca o caracatiță ce-și apucă prada” (Gatto, 2018, p. 30).

El aduce ca argument în favoarea celor spuse concluziile a două investigații conduse de comisii numite de Congresul S.U.A., una din 1915 și alta din 1959, concluzii care sunt practic identice. Potrivit acestora, politicile educaționale „erau elaborate departe de ochii și de urechile publicului, în birourile marilor corporații – apoi implementate în mecanismul învățământului printr-o campanie sofisticată și foarte nuanțată de influență subtilă, invizibilă publicului” (Gatto, 2018, p. 32).

2. Potrivit gânditorului american, „elitele progresiste” sunt agentul social care provoacă schimbarea. Grupul social ce acționa în sensul reformării învățământului era alcătuit, printre alții, din cei care se aflau sub influența familiei Rockefeller, a celei a lui Andrew Carnegie și a altor magnați, precum și din cei care activau în cadrul fundațiilor patronate de ei, persoane precum Max Mason, președintele Fundației Rockefeller, Woodrow Wilson, Edward Thorndike și William Kirkpatrick de la Colegiul Pedagogic Columbia, profesorul Arthur Calhoun, cercetătorul în biologie Hermann Muller, William Torrey Harris, Comisarul Statelor Unite pentru Educație între 1889 și 1906 și, nu în ultimul rând, Horace Mann¹.

Mai târziu, după al Doilea Război Mondial și mai ales după 1967, învățământul și societatea americană au suferit „schimbări radicale” prin eforturile coordonate ale unor fundații private influente, *think-tank*-uri și agenții guvernamentale, susținute de corporații naționale și transnaționale. „Armonizarea și optimizarea în practică” – după expresia autorului american – este făcută de Biroul Federal pentru Educație și de consiliile școlare din unele state-cheie.

3. Acțiunea „elitelor progresiste” este motivată economic, politic și ideologic, arată J.T. Gatto. Ea se explică prin schimbări în filosofia de viață adoptată, în înțelesul că „instinctele” democratice fuseseră șubreze de „speculațiile biologice ale lui Darwin și de sistemele filosofice ale lui Baruch Spinoza și Johan Fichte” (Gatto, 2018, p. 55). Apoi, schimbările ideologice s-au întâlnit cu prefacerile din domeniul economiei de la sfârșitul secolului al XIX-lea și de la începutul celui

¹ Horace Mann a fost un om politic american din sec. al XIX-lea. Fără să aibă prea multă carte, a militat întreaga viață pentru învățământul obligatoriu. A dorit să impună în America sistemul de învățământ din Prusia. Sub auspicii politice, dar pe banii săi, în 1843, el s-a deplasat în Germania, dar pentru că a făcut o planificare neglijentă, a ajuns în timpul vacanței de vară, așa că nu a întâlnit pe nimeni și nici nu a făcut observații concrete despre învățământul prusac. După vizită, el a întocmit un raport fals, iar în baza lui a fost adoptată prima lege a învățământului din S.U.A.

de-al XX-lea. Împreună, ele au determinat acțiunile concrete de manipulare a vieții sociale, în scopul menținerii statu-quo-ului între clasele alcătuitoare ale societății și din necesități de control social. Aceste forțe vedeau stabilitatea socială în alți termeni decât restul societății. Ele erau reticente la o educație solidă, știut fiind faptul că o bună educație stimulează nemulțumirea claselor de jos, nemulțumire care le face să aibă dorințe care nu pot fi satisfăcute și le determină să devină recalcitrante.

4. Scopul „elitei progresiste”, arată profesorul american, este schimbarea radicală a societății și controlul științific absolut asupra populației. Ca prim obiectiv de natură pur politică, „progresiștii” își propuneau ca proletariatul și, pe un plan mai general, clasele sociale producătoare să nu poată niciodată să aspire la schimbări importante în societate care să le fie favorabile. Sistemul public de învățământ era unul dintre instrumentele însemnate folosite de clasa dominantă pentru atingerea lui. Astfel, arată Gatto, încă din 1909, Woodrow Wilson susținea teza educării diferite a copiilor. Copiii din clasele bogate vor primi o educație liberală, iar copiii proveniți din clasele sociale aflate pe o treaptă inferioară a ierarhiei sociale vor fi pregătiți numai pentru muncă, teză care în exprimarea viitorului președinte al S.U.A. îmbrăca următoarea formulare: „Dorim să creăm o clasă de persoane cu o educație liberală și dorim să creăm o altă clasă de persoane, o clasă mult mai mare, de trebuință în orice societate, care să nu beneficieze de educație liberală, ci să fie pregătită în vederea executării anumitor sarcini de muncă manuală grea” (Gatto, 2018, p. 25).

Ideea este o dezvoltare a tezelor susținute în 1906 în *Occasional Letter Number One*, un document al Consiliul Școlar General al lui Rockefeller, unde se afirma că „nu ne vom sili să creștem filosofi ori oameni de știință ori cărturari din acești oameni și din copiii lor. Nu vom ridica dintre ei, scriitori, profesori, poeți sau oameni de litere. Nici nu vom căuta printre ei pe viitorii artiști de geniu, pictori, muzicieni, nici pe viitorii juriști, doctori, pastori, politicieni ori oameni de stat – avem suficienți astfel de specialiști sub aripa noastră. Misiunea pe care ne-o asumăm este una extrem de simplă [...] – vom pune rânduiei copiilor [...] și-i vom instrui în așa fel încât să-i facem capabili să presteze în mod desăvârșit munca umilă pe care mamele și tații lor o fac în mod nedesăvârșit” (Gatto, 2018, p. 37).

Apoi, „elita progresistă” și-a propus înlăturarea tradiției și controlul științific total al populației, susține profesorul american. Acest scop este definit în *Occasional Letter Number One*, document în care se vorbește, printre altele, despre „misiunea școlii”. „În visele noastre [...] – afirmă autorii lui – oamenii se predau necondiționat mâinilor noastre care îi vor modela. Noi alungăm din mintea noastră convențiile educaționale ale timpului nostru (cele referitoare la educația intelectuală și la cea morală) și, nestânjeniți de tradiție, punem în lucrare buna noastră voință asupra unui popor recunoscător și ascultător” (Gatto, 2018, p. 37). Controlul trebuia să meargă până la „alterarea naturii umane” (Gatto, 2018, p. 29), ceea ce arată că un nefiresc „sentiment amețitor de atotputernicie” (Gatto, 2018,

p. 29) îi domina pe cei din elita progresivă americană după Primul Război Mondial. „Progresiștii” erau aproape de ideologia eugenică, așa cum era concepută ea atunci, pe baza gândirii lui Charles Darwin și a lui Francis Galton și care, una peste alta, se rezuma la ideea că învățământul trebuie „organizat astfel încât să excludă de la reproducere pe cei neadecvați” (Gatto, 2018, p. 29). Prin toate acestea, ei se rupeau tot mai mult de realitățile politice și ideologice ale societății americane, care erau de natură egalitară și democratică.

Eforturile de transformare socială au vizat, în primul rând, instituția familiei. După părerea progresiștilor, familia devenise o instituție retrogradă, așa că profesorul Arthur Calhoun, unul dintre promotorii acestui curent ideologic în învățământ, a anunțat într-o carte, *Social History of the Family (Istoria socială a familiei)*, că erau pe cale să se producă schimbări însemnate în existența familiei. Potrivit lui Calhoun, copiii trebuiau să treacă de sub aripa familiei naturale în custodia comunității, iar William Kirkpatrick a arătat, în cartea sa *Education and the Social Crisis (Educație și criză socială)*, că îndeletnicirea creșterii copiilor era pe cale să fie preluată de către experți.

Intențiile inginerilor sociali au fost destul de transparente. Astfel, la 11 aprilie 1933, arată J.T. Gatto, președintele Fundației Rockefeller, Max Mason, a anunțat că este în desfășurare un vast proiect de control asupra comportamentului uman prin care se dorește influențarea evoluției omenirii. Cercetările în domeniul biologiei înaintaseră în mod semnificativ și, pornind de la un experiment al lui Hermann Joseph Muller, se credea că legile geneticii pot fi depășite. Muller a primit Premiul Nobel în 1946 și și-a declarat intențiile într-un document intitulat *Manifestul geneticienilor*. „Ideea de bază a documentului era că statul ar trebui să separe în mod activ materialul reproducător valoros de masa de material fără valoare evolutivă” (Gatto, 2018, p. 31). Se dorea aplicarea acestor idei în învățământ și nu numai. Un director al Asociației Naționale pentru Educație a afirmat atunci că organizația respectivă intenționează să obțină prin educație ceea ce dictatorii încercau să realizeze prin forță.

Un alt „țel ciudat” (Gatto, 2018, p. 42) al acestor grupări politice este de natură metafizică. William Torrey Harris și „filosofii” neohegelieni grupați în jurul lui vorbeau despre sfârșitul istoriei, adică despre încremenirea societății globale, spune Gatto. Într-o astfel de societate, relațiile sociale ar fi imuabile, nu ar exista nici un fel de conflicte, nici măcar controverse, cu atât mai puțin războaie. Oamenii, asemenea unor „eloi” din *Mașina timpului*, romanul futurist al lui H.G. Wells, ar fi cu totul subjugăți relațiilor sociale de subordonare și și-ar petrece tot timpul făcând plezanterii și așteptând semnalul de a face un lucru sau altul. Harris era încrezător că se va putea ajunge aici, căci există un instrument cu care se poate clădi o astfel de societate, și anume alienarea psihologică. După el, misiunea școlii este aceea de a-i înstrăina pe copii de familie, de comunitate, de tradiții, de religie și de cultură. Școala este terenul de unde societatea poate fi „împinsă” către idealul „progresiștilor”, căci „nouăzeci și nouă de elevi dintr-o sută sunt automate, ce

pășesc conștiințioase pe drumurile hotărâte pentru ele și urmează la fel de conștiințioase datinile sortite lor. Nu din întâmplare, ci ca rezultat al unei educații monumentale care, definită științific, reprezintă integrarea perfectă într-un tot căruia nu i se va putea sustrage niciodată [...]” – scrie Harris, citat de Gatto (Gatto, 2018, p. 43).

5. Proiectul eugenic și de inginerie socială a continuat și după al Doilea Război Mondial. Scopurile lui erau aceleași, spune J.T. Gatto, iar artizanii prefacerilor sociale erau tot fundațiile finanțate de „filantropi”, precum Rockefeller, Carnegie sau Ford. Unul dintre instrumentele lor de prefacere revoluționară a societății a fost sistemul public de învățământ. Inginerii sociali au făcut schimbări în metodologia didactică și în programă, iar ele au condus la regres intelectual, susține J.T. Gatto.

Fiind profesor de limba engleză, John Taylor Gatto aduce în discuție metode din domeniul lui de specialitate. De pildă, el arată că s-a renunțat la metoda fonetică de învățare a cititului și s-au adoptat metode nefonetice. Metoda fonetică presupune asocierea dintre sunetele pronunțate și literele scrise. Ea a fost practică de albi vreme de trei sute de ani, dovedindu-se eficientă. Metodele nefonetice presupun învățarea unor întregi cuvinte pe de rost, fără a se face nici o asociere de natură fonetică. În familiile albilor, s-a menținut practica învățării cititului după metoda tradițională, dar familiile de culoare nu au avut o astfel de tradiție. Afro-americanii învață cititul la școală numai după noile metode. Rezultatul este o deosebire însemnată între rata de alfabetizare a albilor și cea a afro-americanilor, în defavoarea celor din urmă. Dar „progresiștii” au susținut că rata mai mică a alfabetizării și violența sunt rezultatul caracteristicilor genetice ale populației de culoare. Teza lor este falsă, dar le exprimă bine convingerile eugenice. Gatto o combate, recurgând la contraexemple. Jamaica are o populație aproape în totalitate neagră. Statisticile oficiale arată că rata alfabetizării, în 2004, era de 98,5 %, mai mare decât cea a albilor din S.U.A. care era de numai 83 %. Cât privește înclinația spre violență, J.T. Gatto dă contraexemplul Africii de Sud, arătând că, în anul 2000, la o populație de culoare aproximativ egală cu cea din America, numărul morților violente era de patru ori mai mic decât în S.U.A.

Apoi, după profesorul Gatto, școala americană a devenit un „laborator de manipulare psihologică” la scară socială (Gatto, 2018, p. 35). Începând din deceniul al șaptelea, inginerii sociali au impus în școala publică americană un program de „schimbări radicale” (Gatto, 2018, p. 32), cu trei direcții.

Prima direcție se referea la schimbarea metodologiei și a practicii pedagogice în concordanță cu cerințele psihologiei comportamentale, disciplină științifică introdusă de Edward Thorndike sub numele de *psihologie educațională*. Se urmărea inculcarea în sufletul copiilor a gândurilor și a simțămintelor, a atitudinilor și a acțiunilor dezirabile din punct de vedere „social”, mai precis în conformitate cu ideologia eugenistă a forțelor sociale în cauză: „Fascismul s-a mărginit să

controleze acțiunea, comportamentul, dar după cum am fost avertizați în 1984 de către Orwell, ceva mult mai întunecat se dezlănțuise în subterană” (Gatto, 2018, p. 32).

Vehiculul folosit a fost opera pedagogică a lui Benjamin S. Bloom. El a scris o lucrare numită *Taxonomy of Educational Objectives (Taxonomia obiectivelor educaționale)*. Tratatul acestui „savant nebun” (Gatto, 2018, p. 32) a influențat profund învățământul american. El a înlocuit obiectivele naturale ale procesului de predare-învățare cu un adevărat dresaj al comportamentului uman. Copiii americani urmau să fie învățați să aibă simțăminte „corecte”, o gândire „corectă”, un comportament „corect”, iar dacă nu, atitudinile nelalocul lor, aduse de acasă, aveau să fie „remediate”. Gândirea pedagogică a lui Benjamin S. Bloom a adus după sine și alte concepte derivate cu influență negativă, cum ar fi teoria învățării depline, educația în funcție de rezultate, tranziția-de-la-școală-la-muncă, parteneriatele dintre școală și angajatori și multe altele.

O a doua direcție de „schimbare dirijată”, conform lui Gatto, este intitulată *Designing Education for the Future* și este un proiect de futurologie. Este un produs al Biroului Statelor Unite pentru Educație. În cadrul acestuia, noțiunii de „educație” i-a fost atribuit un alt înțeles. Ea a fost definită ca „un mijloc de a realiza scopuri economice și sociale importante, cu caracter național” (Gatto, 2018, p. 33), fără a se menționa realizarea scopului individual. Sub o astfel de motivație, învățământul public american putea fi tras în orice direcție. Școlile din teritoriu erau silite să aplice directivele și politicile venite de la centru. Inspectoratele școlare au fost transformate în agenți ai schimbării. Dacă nu se supuneau, primeau sancțiuni financiare.

Al treilea proiect de mari dimensiuni este *The Behavioral Science Teacher Project*, abreviat BSTEP. Aici, sunt prezentate „reforme de implementat cu forța în Statele Unite, după 1967” (Gatto, 2018, p. 34). „Viitorul pe care îl propune documentul este unul în care o elită restrânsă ca număr va controla tot ceea ce este mai important, iar democrația participativă va dispărea” (Gatto, 2018, p. 34). Potrivit lui Gatto, BSTEP avea misiunea de a manipula în mod impersonal viitorul societății americane, în care „fiecare individ va primi la naștere un număr de identificare unic” (Gatto, 2018, p. 34). Citând din document, Gatto spune că numărul de identificare unic va da posibilitatea angajatorilor și a altor agenți de control să țină o evidență a maselor și să acționeze asupra lor „prin mijloace de influențare directe, subtile sau chiar subliminale, în funcție de necesitate” (Gatto, 2018, p. 34), în așa fel încât „puțini să mai fie capabili să-și mențină controlul asupra propriilor opinii” (Gatto, 2018, p. 34). Din acest program – spune Gatto – mai aflăm că experimentele chimice pe minori vor deveni o practică extinsă. Așa că, astăzi, în școlile din Statele Unite, se folosesc pe scară largă Ritalinul, Adderolul și se procedează și la alte intervenții chimice.

BSTEP mai impune ca direcție de acțiune faptul că școala va susține atitudinile și aptitudinile compatibile cu o lume în care nu se muncește, avându-se în vedere cultivarea plăcerii.

Referitor la toate acestea, Gatto spune că „o poziție sinistă, demnă de doctorul Frankenstein, fierbea cu bulbuci în întuneric, în împrejurimile nevinovatelor școli din întreaga țară. Pe toate treptele de școlarizare, s-a permis efectuarea, fără anunțare și informare publică, a unei varietăți de experimente asupra copiilor” (Gatto, 2018, pp. 32–33).

ȘCOALA AMERICANĂ ASTĂZI

1. Caracteristicile școlii americane de astăzi sunt confuzia, dependența emoțională, dependența intelectuală, supunerea față de controlul total, lipsa respectului de sine și indiferența, susține J.T. Gatto. Analiza obiectivă a curriculei școlare arată caracterul său confuz, incoerent și contradictoriu. Confuzia pe care o determină este una epică, de natură metodologică, cu implicații epistemice și cu relevanță ontologică.

La nivel metodologic, se consideră greșit că este „bine să termini școala cu un limbaj hibrid superficial derivat din economie, sociologie, științe ale naturii” (Gatto, 2016, p. 25). Dimpotrivă, J.T. Gatto susține că educația de calitate presupune „studiul aprofundat al unui anumit lucru” (Gatto, 2016, p. 25) pentru a ajunge la *sens*, scop final al instrucției responsabile. Oamenii „sănătoși la minte” – expresia îi aparține –, au căutat întotdeauna sensul lucrurilor, iar metodologia didactică trebuie să fie o mulțime de norme care îi ajută pe elevi să prefacă informația brută în ceva cu înțeles. „Dorința omului, veche de când lumea, de a găsi sensul lucrurilor este bine ascunsă în spatele paravanului de petice al structurilor școlare și al obsesiei din școli pentru date și teorii” (Gatto, 2016, p. 25).

Rezultatul este grăitor și la nivelul referinței ontologice. Copiilor „le sunt vârâte pe gât” (Gatto, 2016, p. 25) „încălcări constante ale ordinii naturale și ale buneii rânduiei” (Gatto, 2016, pp. 24–25). Elevii învață despre realități fără nici o legătură unele cu altele, pierzându-se țesătura intimă a relațiilor naturale. În felul acesta, populația școlară nu are acces cu adevărat la realitate, fie ea socială sau naturală, ci numai la o abstracțiune fără înțeles.

Elevii învață în școală și dependența emoțională. Ei trebuie „să-și supună voința lanțurilor predestinate ale conducerii” (Gatto, 2016, p. 29). În școală, nu există alte drepturi în afara celor pe care le acordă conducerea școlii, „nici măcar dreptul la liberă exprimare” (Gatto, 2016, p. 29). În cazul în care elevii încearcă să își afirme individualitatea, se trece la măsuri de natură disciplinară, pentru a restabili controlul. „Drepturile copiilor”, în fapt niște privilegii acordate lor de dirigitorii școlii publice, pot fi retrase, dacă nu au un comportament „corespunzător”. Elevii sunt încurajați să se părăscă unii pe alții și să îi părăscă și pe părinți. Școala îi încurajează pe părinți să scrie rapoarte critice referitoare la caracterul copiilor lor. „O familie ai cărei membri sunt obișnuiți să se toarne unii pe alții nu este probabil să ascundă cine știe ce secrete periculoase” (Gatto, 2016, p. 33).

Dependența intelectuală are urmări însemnate în viața viitorului adult. Elevii așteaptă de la profesor să le spună ce să facă și ce să considere că este adevăr sau nu. Școala publică îi lipsește de capacitatea de a face singuri alegeri, potrivite sau nu. Vor fi mereu înclinați să considere că specialiștii trebuie să facă alegerile în locul lor, într-un domeniu sau în altul, în felul acesta deprecându-se pe sine. Copiii buni încep să gândească în cadre dinainte prestabilite, dezvoltându-li-se un conformism social exagerat și păgubitor pe viața lor viitoare. Într-un anume fel, devin indiferenți față de realitatea socială. Celor refractari li se aplică corecții. Nu fac parte din categoria elevilor cu rezultate bune și nu se bucură de aprecieri, nici la școală, nici acasă.

2. Nivelul de pregătire intelectuală al populației din S.U.A. este tot mai precar, arată J.T. Gatto, cu toate că sunt tot mai mulți ani de școală, materiale elaborate științific și de profesori tot mai specializați.

Faptul acesta a fost pus în lumină de testările făcute de armata americană. Astfel, în 1942, la intrarea S.U.A. în al Doilea Război Mondial, 18 milioane de cetățeni s-au prezentat la centrele de încorporare. Dintre aceștia, 17 280 000 dețineau cel puțin competențele minime necesare pentru a deveni ostași. Rata de alfabetizare era de 96 %. Comparativ cu anul 1932, când avusese loc ultima testare, rata de alfabetizare era cu două procente mai mică. Se părea că nu există motive de îngrijorare. Odată cu războiul din Coreea, tinerii recruți au fost iar supuși unor teste și 600 000 de persoane au picat. Rata de alfabetizare scăzuse la 81 %. „În perioada de numai șase ani dintre cele două războaie, a apărut, parcă din senin, problema teribilă a unui analfabetism de proporții în rândul adulților” (Gatto, 2018, p. 38), scrie profesorul american. Războiul din Vietnam, început în 1965, pune și el problema recrutării tinerilor. Ponderea celor declarați nerecrutabili din motive intelectuale a ajuns la 27 %. O mare parte din restul celor 73 % de alfabetizați se chinuiau să citească și erau incapabili să citească ziarul.

Privind lucrurile și altfel, Gatto arată că în 1940, rata celor alfabetizați din rândul cetățenilor albi era de 96 %, iar pentru cei de culoare era de 80 %. După șaiszeci de ani, *Studiul ratei alfabetizării în rândul adulților și Evaluarea națională a progresului în educație* arătau că rata analfabetismului în rândul populației albe ajunsese la 17 %, iar în rândul populației de culoare era de 40 %.

3. Violența și haosul pătrund în școala americană. Începând din a doua parte a anilor '60 ai secolului al XX-lea, spune J.T. Gatto, violența și haosul general au pus stăpânire pe învățământul american. Ele erau un rezultat direct și urmărit al reformei referitoare la disciplina în școli, reformă făcută după o strategie elaborată de specialiști ai Fundației Ford.

Pe scurt, orice acțiune de sancționare a unui elev trebuia să urmeze un scenariu apropiat de un proces intentat în justiție. După noile regulamente, profesorii sunt siliți să depună reclamații pe formulare tipizate. Se stabilește o dată pentru audieri. Părțile pot să își angajeze avocați și să cheme martori pentru depoziii, să interogheze propriii martori și pe cei ai părții adverse. După o perioadă

de deliberare, se emite o hotărâre. Elevul condamnat are dreptul să conteste sentința. „Procesul” o ia de la început. „Acum, imaginați-vă un număr rezonabil de incidente de gravitate mare sau medie [într-o școală de 1 200 de elevi – *n.n.*], scrie profesorul american, să zicem 100 pe săptămână, patru mii pe an – toate solicitând formulare, martori, depoziții, emiterea sentinței, pedeapsă / sancțiune, apeluri/contestații...” (Gatto, 2018, p. 36). Se vede limpede că este practic cu neputință să se mențină ordinea și un climat propice activității instructiv-educative în astfel de condiții.

Vestea că profesorii nu mai puteau recurge la metodele tradiționale de menținere a ordinii și a disciplinei s-a răspândit printre elevi, „iar mulțimile de copii intrați în frenezie s-au revărsat pe holurile școlilor, țipând, urlând, dărâmând uși, atacând pe oricine le ieșea în cale și chiar atacându-se reciproc. S-au înregistrat chiar și acte sexuale publice, desfășurate în perimetrul școlii (...). Însă, ajutorul cerut de școli de la autorități n-a fost acordat sub nici o formă” (Gatto, 2018, p. 36). Terenul fusese pregătit. *Behavioral Science Teacher Project* cerea institutelor de pedagogie să își pregătească studenții și pentru psihoterapie. Școala americană devenise un vast laborator de manipulare psihologică.

ALTERNATIVA LA ȘCOALA SILNICĂ

Pentru J.T. Gatto, situația actuală impune necesitatea desființării învățământului public obligatoriu și gratuit. Nereformabil, învățământul este „distruător pentru copii” (Gatto, 2016, p. 41) și este subordonat scopurilor urmărite cu tenacitate de „elita progresistă”, scopuri străine societății și poporului american. „Singura modalitate imaginabilă de a ieși din această capcană este respingerea oricărei centralizări ulterioare a școlii (...). Școala trebuie desistematizată (...)” (Gatto, 2017, p. 11), iar învățământul trebuie lăsat să-și urmeze căile naturale, fără impunerea obligativității frecventării cursurilor.

Apoi, școala americană trebuie să revină la tiparele ei tradiționale. De-a lungul a mai bine de un veac, inginerii sociali cu țeluri revoluționare au acționat cu hotărâre pentru a micșora și chiar pentru a anihila autoritatea și puterea de decizie a consiliilor școlare. Este vremea ca acei administratori care, în trecut, au clădit o educație potrivită poporului american să își reintre în rol. Tradițiile și valorile specifice comunității își vor putea găsi iar locul în școala americană. Valorile care trebuie să stea la baza învățământului american sunt cele specifice acestei societăți: instrumente intelectuale de bază, evlavie, cultivarea curiozității, a independenței, a încrederii în forțele proprii, a spiritului de aventură, a flexibilității și a perspicacității, într-un cuvânt dezvoltarea personalității.

Educația autentică este una în întregime personalizată, susține J.T. Gatto. La temelia unei atari educații stă principiul vechilor greci, atât de drag lui Socrate, *Cunoaște-te pe tine însuși*. Acum, „noi le luăm copiilor tot timpul în care ar trebui

să își dezvolte cunoașterea de sine” (Gatto, 2016, p. 56). Revigorarea învățământului poate începe prin identificarea unor experiențe școlare care să le dea înapoi o mare parte din acest timp. Studiul independent în afara mediului instituțional ne face mai responsabili în legătură cu dezvoltarea personalității noastre, sub toate aspectele. Ne vom făuri un caracter unic și vom avea încredere în propriile puteri.

Învățământul pe cont propriu din surse deschise are valoare pe termen lung și este o alternativă la învățământul public, susține profesorul american. Practicând o „educație din surse deschise” (Gatto, 2018, p. 59), devenim tot mai mult autodidacți, adâncind cunoașterea de sine. Ea este de natură să dezvolte, la cei care o practică, un sistem de cunoștințe și de abilități trainic. Pentru a da un fundament empiric tezei pe care o susține, J.T. Gatto vine cu câteva exemple, printre care Lula da Silva, care, fără nici un fel de diplome, a ajuns președinte al Braziliei și a contribuit la micșorarea semnificativă a consumului de petrol în economia țării sau Thomas Edison care „fără o para chioară și dat afară de la școală în clasa I” (Gatto, 2018, p. 70) a ajuns să fie un om bogat și cunoscut în întreaga lume pentru invențiile sale. Un exemplu celebru este cel al lui Benjamin Franklin. „Fiu al unui lumânărar cu șaptesprezece copii, [el] este simbolul amplei superiorității a educației autosumate și autoconduse, față de învățământul modern” (Gatto, 2018, p. 48).

Homeschooling-ul este o altă alternativă eficientă la învățământul obligatoriu, fapt demonstrat prin aceea că, astăzi, în America, există cam un milion de tineri care practică cu succes acest tip de educație. El are avantajul că îl „reînșurubează” pe copil în lumea reală (Gatto, 2016, p. 57), nu îi rupe relațiile cu familia, atât de însemnate pentru dezvoltarea lui firească, nu îl izolează de mediul comunitar și nici nu îl rupe în mod artificial de relațiile intergeneraționale. Copilul se poate bucura de experiențe naturale care îl maturizează și care îl fac să aibă încredere în sine și în forțele sale.

Învățământul privat, arată J.T. Gatto, răspunde cerințelor societății americane. El este sub controlul mecanismelor pieței, ale unei societăți libere și poate fi răspunsul la nevoile de educație suplimentare ale populației. Fiecare trebuie să poată să aibă acces la școală, atunci când dorește și atât cât îi face trebuință. Când îmboldul către dezvoltare intelectuală și profesională vine dinlăuntru persoanei, nu silnic, școala este eficientă, iar cunoștințele și deprinderile sunt bine și pentru mult timp asimilate, afirmă J.T. Gatto.

CONSIDERAȚII CRITICE

1. Învățământul public este un bun câștigat pentru individ și pentru societate și nu trebuie desființat. Teza de bază a cărților lui J.T. Gatto este aceea că sistemul public de învățământ actual din S.U.A. trebuie, practic, desființat. Și Milton Friedman susține aceeași teză, deosebirile fiind de nuanță. Deținător al Premiului Nobel în economie, referindu-se la cauza degradării școlii americane, el

arată, la fel ca și J.T. Gatto, că, spre deosebire de secolul al XIX-lea, actualmente, învățământul american este majoritar de stat. El este o insulă de socialism în mijlocul unei economii capitaliste (Friedman, 2009, p. 216). În învățământul public, arată Friedman, au fost substituite sarcinile care au legătură cu funcția lui de bază, cu obiective de altă natură, precum cele de integrare rasială, de pildă. Învățământul de stat trebuie desființat, susține și Friedman, pentru a înlătura birocrăția profesorilor și pentru a-l aduce mai aproape de părinți. În locul lui, trebuie pus învățământul privat, care responsabilizează pe toată lumea.

Contrar părerii celor doi gânditori, desființarea învățământului public gratuit este de natură să aducă mari prejudicii societății, și, mai cu seamă, membrilor categoriilor sociale defavorizate. Desigur, susținerea financiară a studiilor de către familie i-ar responsabiliza mai mult pe toți cei implicați, dar experiența istorică arată că un mare număr de copii, proveniți din mediile sociale defavorizate, nu ar mai avea acces la învățătură. În felul acesta, inegalitatea de șanse ar crește și mai mult în societate, iar societatea ar pierde o mulțime de copii înzestrați fizic și intelectual, care nu și-ar putea valorifica potențialul în folosul lor și al întregii societăți. Cu alte cuvinte, ar scădea gradul de valorificare a potențialului uman al societății și ar fi afectată, în mare măsură, circulația elitelor în societate, cu toate urmările de rigoare.

2. John Taylor Gatto face confuzii conceptuale. Profesorul american introduce o distincție teoretică, și anume cea între *educație*, pe de-o parte, și *școală*, pe de altă parte. El apreciază educația ca pe un element pozitiv și vede în ea cultivarea curiozității, a spiritului de aventură, a flexibilității și a perspicacității, în vreme ce, prin școală, înțelege o „*școlarizare silnică*” (Gatto, 2018, p. 19), improprie dezvoltării personalității copiilor. Dar pedagogia face distincția nu între școală și educație, ci între *instrucție*, pe de-o parte și *educație*, pe de altă parte. În vreme ce *școala* este o instituție socială, așa cum am arătat în altă parte (Constantin, 2011, p. 171), instrucția este un proces social prin care se urmărește transmiterea către tânăra generație a cunoștințelor și a deprinderilor care fac cu puțință existența pe mai departe a societății, de unde se vede și însemnătatea învățământului ca subsistem social în cadrul sistemului social global. Dacă nu ar exista această „genetică socială”, societatea omenească ar intra în regres și ar dispărea. O altă finalitate esențială a sistemului de învățământ este aceea de selecție a elitelor în societate. Astfel, în principiu, după cum arată Ilie Bădescu, referindu-se la sociologia lui Vilfredo Pareto, populația este distribuită pe diferite trepte ale ierarhiei sociale în funcție de indicii de capacitate (Bădescu, 1994, p. 423), de cunoștințe, deprinderi și abilități. Așa se asigură circulația elitelor în societate, prevenindu-se conflictul social major, precum și funcționalitatea socială și progresul economico-social și cultural (Constantin, 2003, pp. 35–42).

Pe de altă parte, educația are în vedere transmiterea către generația tânără a valorilor, normelor și modelelor de comportament dezirabile din punct de vedere social, precum și a atitudinilor corespunzătoare, în scopul asigurării integrării și a

stabilității sociale, stabilitate ce face cu puțință continuarea vieții în societate, potrivit cu natura intrinsecă a ordinii sociale respective. Ea nu privește curiozitatea, spiritul de aventură, perspicacitatea sau flexibilitatea, orice ar însemna acest termen, așa cum crede J.T. Gatto. El a privit în mod depreciativ faptul că instrucția și educația primită în școală, printre altele, au și finalitatea de a face cu puțință integrarea indivizilor în sistemul productiv și social capitalist. Dacă privim din punctul de vedere al stabilității sistemului social, aceasta este o virtute, nu un viciu. Am putea crede că J.T. Gatto este un cercetător revoluționar, care contestă capitalismul și care acționează, atât în plan teoretic, cât și în plan practic, în sensul schimbării ordinii sociale capitaliste cu una mai favorabilă omului și societății ca atare. Dar, nu acesta este punctul lui de vedere. El este un conformist, crede în „piața liberă” a educației ca element reglatoriu al domeniului, la fel ca și Milton Friedman. Gatto este doar nemulțumit de unele aspecte alienante ale societății capitaliste, legate de munca pe care o vor face tinerii după ce vor trece prin școală și de natura aspră a raporturilor de putere, în acest tip de societate. Este un punct de vedere contradictoriu și lipsit de substanță științifică.

3. Taxonomia lui Benjamin S. Bloom este un instrument teoretic valoros.

Am văzut că profesorul Gatto îl numește pe Benjamin S. Bloom un „savant nebun” (Gatto, 2018, p. 32), pe baza cărților căruia s-a trecut la un adevărat dresaj al elevilor din școala americană.

Într-adevăr, în anul 1956, Benjamin S. Bloom și colaboratorii au publicat cartea *Taxonomia obiectivelor educaționale. Domeniul cognitiv*, iar în 1964, a apărut al doilea volum, cu titlul *Taxonomia obiectivelor educaționale. Domeniul Afectiv*, adevărate evenimente în știința pedagogiei. Bloom nu a fost nici nebun și nici nu a fost mânat de intenții rele. Atunci când predăm anumite conținuturi, avem un anumit scop (obiectiv). Simplu și intuitiv vorbind, scopul meșterului în raport cu ucenicul, de pildă, este ca acesta să știe și să facă ceea ce meșterul știe și face.

Pornind de la cunoașterea sistemului psihic uman, Benjamin S. Bloom a organizat taxonomic obiectivele predării-învățării și i-a ajutat pe practicieni să poată formula corect și științific scopurile concrete ale activității la catedră. Simplificat vorbind, taxonomia lui Bloom poate fi descrisă în termenii următori. Bloom a identificat următoarele capacități mentale ca nivele taxonomice de referință: *Cunoașterea, Înțelegerea, Aplicarea, Analiza, Sinteza și Evaluarea*. Scopurile profesorului pot fi definite relativ la aceste nivele taxonomice. Ca să ne referim numai la *cunoaștere*, Bloom a oferit un model de înțelegere al acestui nivel taxonomic, arătând că ea presupune *achiziția cunoștințelor, cunoașterea datelor particulare, cunoașterea mijloacelor care permit utilizarea datelor particulare, cunoașterea reprezentărilor abstracte*. Privind din punctul de vedere al operațiunilor mentale concrete făcute de elev care corespund acestui nivel taxonomic, printre altele, vorbim despre *recunoaștere și reproducere*.

Ținând seamă de toate acestea, profesorul își poate formula un obiectiv pedagogic, de exemplu: *La sfârșitul capitolului, elevii vor putea să expună oral sau*

în scris teoria evoluționistă a lui Charles Darwin. El își poate adapta și eficientiza și activitățile de evaluare, de pildă, pentru a atinge obiectivul propus. Astfel, având în vedere *recunoașterea*, profesorul poate să construiască un item obiectiv cu alegere duală în care enunțul să fie: *Scrieți pe foaia de examen litera corespunzătoare răspunsului corect*. Premisa itemului va fi: *Darwin este autorul teoriei evoluționiste*, iar variantele de răspuns vor fi *A* (adevărat) și *F* (fals). Răspunsul corect va fi *A*. Dacă are în vedere *reproducerea*, el poate construi un item subiectiv, legat de obiectivul pedagogic respectiv, al cărui enunț să fie: *Expuneți în scris, pe foaia de examen subiectul: Teoria evoluționistă și contestarea ei*, la care va adăuga și o schemă (grilă) de notare.

Tot așa și în ceea ce privește *Domeniul Afectiv*. Taxonomia lui Bloom este legitimă și nu este de natură să aducă prejudicii psihologice elevilor. Primul ei nivel taxonomic, ca să vorbim numai despre acesta, este *Receptarea noncognitivă a mesajului instructiv*. Operaționalizându-l, Bloom vorbește despre *conștientizare afectiv-motivațională, angajare volitivă și dirijarea atenției*. Cadrul didactic îl poate folosi în mod legitim, fixându-și, de pildă, următorul obiectiv afectiv-atitudinal: *Se vor folosi mijloace didactice (și le numește concret) care vor capta interesul elevilor pentru temă*.

Taxonomia lui Bloom este o realizare științifică pozitivă și are o mare însemnătate socială. Aici nu este vorba despre ceea ce face un profesor sau altul la catedră. Ea a optimizat procesul de transmitere a cunoștințelor, deprinderilor și abilităților la nivel social, fapt care a făcut ca sistemul instructiv-educativ să-și îndeplinească mai bine funcția socială. Desigur, sunt și aspecte negative, legate nu atât de taxonomia în sine, cât de dezvoltări ulterioare privitoare la procesul evaluării. Dar nu vrem să adâncim dezbaterea de natură pedagogică, punctul de vedere al analizei noastre fiind unul sociologic.

Cu toate acestea, unele dintre observațiile lui J.T. Gatto sunt justificate. În învățământul american și-au făcut loc abordări psihologice care tind să fie acea „poziune sinistră” despre care vorbește el și care se insinuează în sufletul copilului, dictându-i ce și cum să simtă, cum să-și configureze afectiv personalitatea. Dar asta nu are legătură cu munca științifică a lui Benjamin S. Bloom. Ideea tratării psihologice a proceselor sociale, deci și a celor din școală, nu provine de la Bloom, căci ea face parte din programul genuin al forțelor sociale numite de Gatto, program care este mult mai vechi.

Gânditorul american are dreptate și atunci când spune că nu era nevoie de taxonomia lui Bloom pentru a face un învățământ de calitate. Nu vom adânci această teză, întrucât nu facem aici o dezbatere pedagogică. Argumentul empiric dat de Gatto este corect. În general, cei cu educație făcută înainte de al Doilea Război Mondial erau mai temeinic pregătiți școlar, decât sunt cei din prezent.

4. Descrierea stării de fapt a învățământului american este corectă, dar incompletă. Într-adevăr, violența și haosul au pătruns în școala americană, începând din anii '60 ai sec. al XX-lea. El a vorbit despre actele de violență și

despre agresiunile de tot felul, inclusiv de natură sexuală, dar a omis să numească atacurile cu mână armată care au devenit o constantă în viața școlii americane. Numai cu titlu de exemplu, să amintim de atacul armat din 20 aprilie 1999, de la Columbine High School, din Columbine, Colorado. El a fost executat de doi elevi ai școlii și i-au căzut victimă doisprezece elevi și un profesor. Atacatorii s-au sinucis. Poliția nu a intervenit, cu toate că putea să o facă. Au fost invocate prevederi de natură legală. Incidentul a determinat dezbateri în societatea americană referitoare la violența în școli, la folosirea antidepresivelor, la cultura violenței în S.U.A., dar nu s-a făcut legătura cu prefacerile pe care le-a cunoscut învățământul și societatea după al Doilea Război Mondial. Este meritul lui J.T. Gatto că arată că tocmai aceste prefaceri sunt în spatele izbucnirilor de violență din școala și din societatea americană.

În opinia noastră, Gatto apreciază corect că școala publică americană a devenit un „laborator de manipulare psihologică”. El arată că se urmăresc scopuri legate de ideologia eugenică, a cărei expresie este *psihologia comportamentală* a lui Edward Thorndike. Metodologia didactică a fost schimbată pentru a manipula psihologic elevii, dar nu arată concret și cuprinzător care sunt direcțiile acestei manipulari. S-a mărginit să numească și să argumenteze sumar controlul social total, dependența intelectuală și emoțională, lipsa respectului față de propria persoană, confuzia și indiferența în viața socială.

Chiar dacă teza este corectă, fundamentul ei empiric este destul de precar. Putea să-și crească forța argumentativă, să lărgască intensiunea noțiunii și gradul de cuprindere al extensiunii ei, descriind unele aspecte concrete din viața școlilor unde a predat, așa cum a făcut atunci când a vorbit despre experimentele chimice făcute pe minori. Este de observat că folosirea antidepresivelor în școli a constituit obiect al dezbaterii naționale, după atentatul de la Columbine.

De pildă, el nu a vorbit despre experimente cunoscute cum ar fi cel al *Școlilor internat pentru indieni*, inițiat încă de la sfârșitul sec. al XIX-lea, de către guvernul S.U.A. și care a fost aplicat asupra a două generații. Școlile internat se conduceau după dictonul *Kill the Indian, save the man!* Copii ai populației băștinașe, chiar și de trei ani, au fost duși la sute de kilometri depărtare de casă și internați în școli speciale. Unii nu și-au mai văzut părinții vreme de șase până la zece ani. Scopul declarat al școlilor era acela de a le distruge identitatea indiană. Ei erau educați în așa fel încât să vadă lumea prin lentilele societății întemeiate pe pământul lor de către coloniști. Cei internați aici nu aveau voie să vorbească în limba lor. Erau siliți să își aleagă nume englezești. Se scriau pe tablă mai multe nume și ei trebuiau să își aleagă unul. Școlile erau arondate la mai multe confesiuni religioase. Copiii erau siliți să devină de o confesiune sau de alta.

Rezultatele au fost negative. Jumătate dintre copiii internați nu s-au mai întors. Au murit acolo de supărare, de singurătate sau încercând să fugă. Din punct de vedere cultural, cei care au supraviețuit nu au rămas indieni și nici nu au devenit „albi”.

5. Gatto numește forțele sociale care acționează în sensul schimbării revoluționare a societății și care folosesc sistemul de învățământ ca vehicul al transformării sociale. El arată că marii bancheri și oameni de afaceri sunt forța socială interesată de schimbarea radicală a chipului societății și, implicit, al învățământului. Profesorul Gatto afirmă argumentat că ei au acționat prin mijlocirea unor fundații „caritabile”, cum ar fi Fundația Rockefeller, cele ale lui Andrew Carnegie sau Fundația Ford, precum și a unor grupuri de reflecție aflate la remorca intereselor lor. Gatto numește cercetători și oameni de cultură care au avut un rol însemnat în schimbarea socială, înregimentați sau nu din punct de vedere politic. Printre aceștia Horace Mann, Woodrow Wilson, Max Mason, Edward Thorndike, Alfred Calhoun, Hermann Joseph Muller și alții. A identificat și curentul politic ce trebuie avut în vedere atunci când analizăm schimbările din învățământ și din societate, și anume „progresismul”, cu feluritele sale întruchipări. El a mai arătat continuitatea programului de dominație și de prefacere a realității sociale și psihologice din învățământ și, pe un plan mai general, din societate. Argumentarea autorului american este deosebit de convingătoare și este susținută cu referiri la documente sau la autori serioși și demni de încredere. În acest sens, să amintim trimerile la *Raportul lui Horace Mann din 1843*, la *Manifestul geneticienilor* întocmit de Hermann Joseph Muller în 1939, la cărțile lui Arthur Calhoun, *Istoria socială a familiei*, a lui Carroll Quigley, *Tragedie și speranță. Istoria contemporană a lumii noastre* sau cea a lui Antony Sutton, *Wall Street și revoluția bolșevică*.

Însă când vine vorba despre scop, lucrurile se schimbă. John Taylor Gatto spune tot ceea ce trebuie spus, adică faptul că scopul forței sociale care acționează în sensul schimbării sociale, de sus în jos, este controlul științific absolut al societății, până într-acolo încât poată să schimbe chiar natura umană. Face trimeri argumentate la dorința de a schimba instituția socială a familiei, prin mijlocirea școlii și la intenția declarată de a folosi genetica în scopuri eugenice. Mai arată corect și că „elita progresistă” este dominată de un simțământ nefiresc de atotputernicie.

Totuși, când precizează înțelesul acestei teze, J.T. Gatto se referă doar la dorința clasei bogate de a se menține la putere și de a împiedica clasele sociale producătoare să aspire la schimbări sociale favorabile lor. Din expunerea lui, pare că celelalte scopuri sunt subordonate acestuia, ceea ce este incorect. De pildă, „alienarea psihologică” a populației, bine văzută, este înțeleasă numai ca simplu instrument de limitare a mobilității sociale, nu ca scop în sine legat, mai degrabă, de „alterarea naturii umane”, cum chiar Gatto arată. Greșeala constă în neînțelegerea ierarhiei scopurilor urmărite de „elita progresistă”. Întâiul lor scop este cel de transformare eugenică a societății, iar toate celelalte îi sunt subordonate și trebuie raportate la el.

Dacă le-ar fi văzut așa, J.T. Gatto ar fi înțeles că forma cea mai apropiată de intențiile „elitei progresiste” este ideologia transumanistă. Atunci, sfârșitul istoriei

nu i s-ar mai fi părut „un țel ciudat”, nici la filosofii neohegelieni de la începutul sec. al XX-lea, nici la Francis Fukuyama, adăugăm noi. Ar fi înțeles că „elita progresistă” a fost dominată mereu de simțăminte mesianice care au fost exprimate, într-un fel sau în altul, de către intelectualii aflați sub influența ei.

Deosebit de pozitiv, este faptul că, referitor la forțele sociale interesate în schimbarea socială majoră, precum și la acțiunile lor concrete, J.T. Gatto nu face judecăți de natură morală. Știința nu se ocupă cu așa ceva. El face o analiză științifică, având în vedere acțiunile lor empirice cu semnificație socială, punând în lumină cauzalitatea lăuntrică a proceselor sociale, precum și natura transformării sociale versus funcționalitatea sistemului social global.

CONCLUZIE

Considerăm că analiza pe care J.T. Gatto a făcut-o învățământului american este una demnă de luat în considerare. Ea este relevantă pentru sociolog, atât la nivel empiric, cât și la nivel teoretic. La nivel empiric, pentru că descrie faptele prin care a fost influențată prefacerea sistemului de învățământ american, precum și o parte a urmărilor concrete ce au survenit acestei schimbări sociale; la nivel teoretic, pentru că vorbește despre procese sociale, despre forțe sociale care imprimă o anumită dinamică unui subsistem al sistemului social global, respectiv sistemul de învățământ, precum și despre legăturile cauzale dintre forțele sociale ce acționează și efectele acțiunilor respective la nivel societal.

Principalele probleme pe care le pune sunt cea a finalităților sistemului de învățământ, a modului în care este el construit, precum și cea a efectelor sociale negative generate de un învățământ disfuncțional. El pune și problema filosofică, și sociologică totodată, a locului și rolului ideologiilor în societate. Mai arată că, în strânsă legătură cu concepțiile filosofice și cu ideologiile asociate acestora, valorile, de un fel sau de altul, determină modul de constituire și de funcționare al unui subsistem social, aici fiind vorba despre cel al învățământului. Ele mai determină și natura urmărilor în plan individual, strict uman, și în plan social, ale dinamicii concrete ale unui subsistem al sistemului social global, făcându-ne să ne gândim la lucrarea lui Ralph Linton, *Fundamentul cultural al personalității*.

Profesorul american ne-a făcut să înțelegem ce se întâmplă când scopurile specifice învățământului sunt substituite cu altele, nespecifice, determinate de ideologizarea teoriei și a practicii pedagogice, lucru pe care l-a arătat și Milton Friedman. John Taylor Gatto nu era sociolog, iar ca pedagog era unul practicant, așa că a indicat ca scopuri legitime ale școlii cunoașterea de sine, pregătirea științifică a elevilor, dublată de curiozitate, spirit de aventură s.a.m.d., în spatele cărora se zărește bine faptul că **principala funcție a sistemului de învățământ este transmiterea către tânăra generație a cunoștințelor, deprinderilor,**

abilităților și atitudinilor care fac cu puțință supraviețuirea societății ca atare și eventuala ei dezvoltare, dublată de funcția selecției elitelor în societate.

Astăzi vedem că, atât la nivel practic, cât și la nivel teoretic, este tot mai prezentă o înțelegere neștiințifică și ideologică a rolului învățământului în societatea noastră, asemănător cu ceea ce s-a întâmplat dincolo de ocean. De aceea, trebuie să citim cu atenție valoroasele lucrări ale lui John Taylor Gatto.

BIBLIOGRAFIE

1. Alexandre, L., Besnier, J.-M. (2019). *Pot face roboții dragoste*. București: Editura Humanitas.
2. Bădescu, I. (1994). *Istoria sociologiei*. Galați: Editura Porto Franco.
3. Behr, E. (2013). *O Americă înfricoșătoare*. București: Editura Humanitas.
4. Bloom, B.S., Engelhart, M.D. (1983). *Taxonomy of Educational Objectives. Handbook 1 Cognitive Domain*, New York and London: Longmans.
5. Bloom, B.S., Krathwohl, D. R., Masia, B.B. (1964). *Taxonomy of Educational Objectives. Handbook 2 Affective Domain*, New York & London: Longmans.
6. Cristea, S. (2018). *Obiectivele instruirii / procesului de învățământ*. București: Editura Didactică Publishing House.
7. Cerghit, I., Vlăsceanu L. (1985). *Curs de pedagogie*. București: Editura Universității din București.
8. Constantin, L.V. (2011). *Democrație și societate. Considerațiile unui intelectual de provincie...* București: Editura Oscar Print.
9. Constantin, L.V. (2003). *Elitele și statutul lor în societate*. București: Editura Oscar Print.
10. Cucuș, C. (2009). *Psihopedagogie*. Iași: Editura Polirom.
11. Estulin, D. (2014). *Transevoluția*. București: Meteor Publishing.
12. Friedman, M., Friedman, R. (2009). *Libertatea de a alege*. București: Editura Publica.
13. Gatto, J.T. (2016). *Cum suntem imbecilizați*. București: Editura Anacronic.
14. Gatto, J.T. (2018). *Arme de instrucție în masă. Călătoria unui profesor prin lumea întunecată a învățământului obligatoriu*. București: Editura Anacronic.
15. Gatto, J.T. (2017). *The Underground History of American Education*. Oxford: Scholars Press.
16. Hongbing, S. (2020). *La guerre des monnaies. La nouvelle Chine et le nouvel ordre mondial*. Paris: Le retour aux sources.
17. Harari, Y.N. (2017). *Homo Deus. Une brève Histoire de l'avenir*. Paris: Edition Albin Michel.
18. Harari, Y.N. (2018). *21 de lecții pentru secolul XXI*. Iași: Editura Polirom.
19. Harari, Y.N. (2017). *Sapiens. Scurtă istorie a omenirii*. Iași: Editura Polirom.
20. de Lansheere, G., de Lansheere, V. (1979). *Definirea obiectivelor educației*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
21. Sutton, A.C. (2017). *Wall Street și Revoluția Bolșevică*. București: Editura Anacronic.
22. Sutton, A.C. (2009). *Le complot de la Réserve Fédérale*. Paris: Edition Nouvelle Terre.
23. Turda, M. (2015). *Eugenism și modernitate*. Iași: Editura Polirom.
24. *Efectul canar. Exterminarea amerindienilor*. Disponibil la: <https://www.filmedocumentare.com/effectul-canar-exterminarea-amerindienilor/> (accesat la 20 octombrie 2022);
25. *Transumanismul. Reinventând umanitatea prin tehnologie!* Disponibil la <https://www.youtube.com/watch?v=N8L9VG4QUEI>. Accesat la 15 octombrie 2022.
26. *Dicționar de idei și ideologii. Ce este eugenismul?* Disponibil la <https://www.youtube.com/watch?v=IrA4KvaAquE>. Accesat la 7 octombrie 2022.
27. *Dicționar de idei și ideologii: Ce este postumanismul?* Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=qOtgppqSRpk> . Accesat la 16 octombrie 2022.
28. *Dicționar de idei și ideologii. Ce este transumanismul?* Disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=44blt3ABzW8&t=11s> . Accesat la 25 octombrie 2022.

